

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

מתוך

כרך לח, תשמ"ז

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

עברית מדוברת ב"עולם החדש"

(1880–1620)

לנכדיי חן ועדו

פתיחה

מקובל על החוקרים, שבערך בשנת 200 לסה"נ, לאחר חתימת המשנה, חדל הדיבור העברי בא"י¹. מאז ועד לתחיית הלשון בשלהי המאה הי"ט חייתה העברית בקריאה ובכתיבה. את היחס שבין העם לבין לשונו העברית בתקופה הנ"ל תיאר דוד ילין בדברים אלה: "במשך אלף וחמש מאות שנה, לכל הפחות, לא הייתה לשון זו שגורה בפיו. במשך תקופה ארוכה זאת הייתה אמנם גנוזה בספרים, ספרי התורה, ספרי החזון, ספרי התפילה. היה עוד זיק של חיים ללשון בחליפת מכתבים בין אותו חלק של העם שידע אותה, אבל לדבר בלשון זו – זאת לא ניסה אף אחד"².

1. רבין, ח'. עיקרי תולדות הלשון העברית, ירושלים: המחלקה לחינוך ולתרבות לגולה של ההסתדרות הציונית העולמית, 1972, עמ' 28.

2. ילין, ד'. "תחיית הלשון העברית בתחיית האומה בכלל", לשוננו, ת"ש, עמ' 269.

ניסוח קיצוני זה ("לא ניסה אף אחד") עשוי להטעות; שכן דיבור עברי "לעת מצוא" היה מקובל בין יהודים במשך כל ימי הגלות הארוכה; והיו אף מקרים, שלא־יהודים נזקקו לדיבור עברי הזדמנותי³.

בעיוננו נתרכז בדיבור עברי הזדמנותי לסוגיו באמריקה הצפונית בשנים 1620–1880, כלומר: בתקופת הבראשית של ההתיישבות החדשה ב"עולם החדש", עם בואה של האנייה "מייפל־אור". במשך המאות הי"ז והי"ח נתרכז הדיבור העברי בקרב הנוצרים, משום שהיישוב היהודי היה אז דל ביותר, וכזאת הייתה גם תרבותו היהודית וידיעותיו בעברית. ניצנים של שימוש בעברית מדוברת בקהילה היהודית באמריקה הצפונית מצאנו מראשית המאה הי"ט (1800). עיוננו בקרב הקהילה היהודית מסתיים בשנת 1880, עם ייסוד האגודה הראשונה בעולם (ובכלל זה בא"י) לדיבור עברי, עוד לפני פעילותו של א' בן־יהודה בא"י, לאחר עלייתו לארץ בקיץ 1881⁴, כפי שנראה להלן.

3. חומסקי, ז'. "רציפות בדיבור הלשון העברית", מגילות, ט"ו, אדר תשי"ד, עמ' 181–193. וכן: איש־שלום, מ'. "לתולדות הדיבור העברי", ארשת, תש"ד, עמ' שפז–שצג.

4. הוא הגיע לא"י בין כסה לעשור שנת תרמ"ב (בן־יהודה, א'. "החלום ושברו", התורן, שנה חמישית, גיליון א', כ"ד אדר תרע"ח, עמ' 6).